

Svatý Pavel – Apoštol pohanů

Knihy | 9.6.2010 @ 6.00

Nietzsche ho nazýval „jedním z nejctížadostivějších mužů, jehož pověra se rovnala jedině jeho vychytralosti, mužem velmi mučeným, velmi politováníhodným, velmi nepříjemným jak sobě, tak jiným“. Farrar, viktoriánský děkan, ho vyličil jako povzneseného nad obyčejné vášně, pohrdajícího slabostmi smrtelníků, světce z chladného mramoru. Basil Matthews z něho udělal svalnatého křesťana, hrdinu všech hochů. Žádný z těchto Pavlů, ani *Apoštol* z pozoruhodného románu Sholema Asche, se nepodobal muži, kterého jsem poznával, když jsme s manželkou jezdili volkswagenem po cestách, jimiž chodil před dvěma tisíci lety, když jsem studoval Nový zákon a prokousával se učenými svazky. [5]

Autor: John Pollock

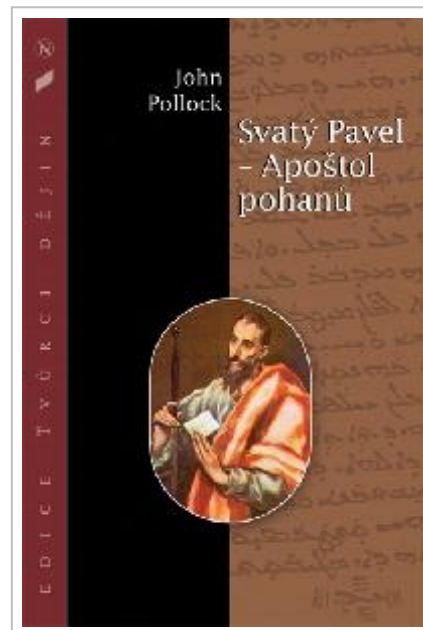
Překlad: Drahomíra Hlínková

Nakladatelství: Návrat domů

Počet stran: 294

Rok a místo vydání: 2003, Praha

ISBN: 80-7255-026-8

Pavel se narodil v Tarsu. Dostalo se mu kvalitní průpravy v židovském zákoně, později také vyšších studií „u nohou Gamalielových“. Příchod nové mesiánské sekty nevnímal nikterak pozitivně, ba naopak: horlil pro jejich vyhubení a dopouštěl se na nich zločinů z přesvědčení, že tím slouží Boží věci. Ke kritickému incidentu následovanému radikálním zvratem došlo ve chvíli, kdy se mu sám Kristus zjevil na cestě z Jeruzaléma do Damašku, kamž jel za účelem pronásledování křesťanů.

Pavel si nikdy nepřipustil, že cítil určité bodání, když zuřivě pronásledoval Štěpána a jeho mučedníky. Ale teď si okamžitě s otřesem uvědomil, že vlastně bojoval proti Ježíšovi, proti sobě, proti svému svědomí, proti své bezmocnosti, proti temnotě a zmatku ve své duši. [25]

V důsledku Kristova zjevení oslepl. Následující tři dny strávené v domě svého (původně plánovaného) hostitele nejedl. V jeho mysli docházelo k procitání, k hrůze nad sebou samým i k radosti z přijetí evangelia.

Pavel si připadal poskvrněný a odporný. Byl by mohl použít slov z Augustinových *Význání*: "Postavil jsi mě před mou tvář, abych viděl, jak jsem odporný, jak pokroucený, nečistý, poskvrněný a plný vředů.

...

Čím více se během hodin uplývajících v slepotě koupal v této lásce, tím více ho drtila obludnost toho, co spáchal. [27]

V Damašku byl pokřtěn Ananiášem – také křesťanem z židů – a okamžitě začal zvěstovat v synagoze evangelium, tzn. dokazovat ortodoxním židům, že Ježíš je Mesiáš, jehož talik očekávají.

Další tři roky strávil pravděpodobně v Arábii. Evangelizoval tam beduíny zatímco docházelo k úplnějšímu přetváření jeho myšlení.

Na cestě do Damašku uchvátil Kristus Pavlova vůli a city, v Arábii také jeho myšlení. [36]

Když se pak vrátil do Damašku a začal v tamnější synagoze neohroženě zvěstovat Krista, narazil na tuhý odpor a vražedné úklady. Prchl odtud tedy do Jeruzaléma, kde se setkal s apoštoly, odkud však z podobných důvodů jako v Damašku prchl do rodného Tarsu. Strávil tam řadu „skrytých let“. Dostal se pravděpodobně do konfliktu s rodinou i s místní synagogou. Poprvé byl v synagoze bičován. Jeho osvětlení jej totiž táhlo k pohanům, se kterými se stýkal.

Po celou dobu svého působení radil konvertitům: „Vystříhejte se modlářství!“ Odpor k modlám však posílil jeho lásku k modlářům a muž, který si kdysi přezíravě držel své pohanské bližní od těla, nyní naslouchal jejich problémům, obavám a pokušením. [46]

Konflikt s rodinou se prohluboval, Pavel byl však pro Krista všechno ochoten ztratit – možná i vlastní ženu a/nebo děti.

Každou výhodu, kterou Pavel získal rodem, „pro Krista odepsal jako ztrátu. A vůbec všechno pokládám za ztrátu, neboť to, že jsem poznal Ježíše, svého Pána, je mi nade všechno. Pro něho jsem všechno ostatní odepsal a pokládám to za nic, abych získal Krista...“ [50]

Zmizel proto do divočiny na úpatí pohoří Tauru, kde se mu v jeskyni pravděpodobně opět zjevil Kristus („Vím o člověku v Kristu, který byl ... přenesen až do třetího nebe; zda to bylo v těle či mimo tělo, nevím – Bůh to ví.“ [50]) Tam v horských vesničkách nejspíše založil několik církví.

Po čase byl Pavel vyhledán Barnabášem, který už z Jeruzaléma věděl o čistotě Pavlova evangelia a o jeho zápalu pro pohany. Informoval Pavla o událostech v Cesareji (Kornélius), o vzniku Antiochijské církve z pohanů a pozval ho, aby byl po jeho boku při vedení antiochijské církve. Pro Pavla tak začala nová životní etapa.

Po čase prorok Agabos, který se v Pavlově životopise mihne později ještě jednou, oznámil, že přijde nedostatek obilí. Antiochijsťáci se usnesli na tom, že vykonají sbírku pro Jeruzalémskou církev, „jehož suchopárné pahorky postihne neúroda“ [57].

Žně byly skutečně špatné. Tacitus, Suetonius a Josephus Flavius, historikové té doby, zaznamenali v tomto období velký nedostatek potravy. O závažnosti hladomoru v Judsku vypovídá Josephovo svědectví, že královna Helena, židovská matka pohanského krále říše, nakoupila obilí v Egyptě a fíky na Kypru, aby pomohla Jeruzalému. [58]

Když Pavel s Barnabášem navštívili s výsledkem sbírky Jeruzalém, byli přijati. Nadto bylo jeho evangelium potvrzeno před vůdci církve (Petr, Jakub, Jan). Z pozadí proti Pavlovi vyvstává dosud dřímající opozice židovských legalistů, kteří jako prostředek spásy přidávali k víře Pavlem opuštěný Mojžíšův zákon.

Pavel už musel tvrdě zasáhnout u několika židovských křesťanů – pochyboval o upřímnosti jejich obrácení a naznačil, že špehovali Tita, když se svlékl, a reptali, že neobřezaný Řek je jen polovičatým Ježíšovým učedníkem. [59]

V Jeruzalémském chrámě Pavel opět ve zjevení spatřil Pána Ježíše.

A pak se to stalo: ... „Spatřil jsem Pána, jak mi říká: „Pospěš si a rychle odejdi z Jeruzaléma, protože nepřijmou tvé svědectví o mně.““

...

„Jdi! Neboť já tě chci poslat daleko k pohanům!“ [61]

Pavel s Barnabášem tedy vyrazili na misijní cestu. Nejdříve na Kypr, kde došlo k incidentu s černokněžníkem Elymasem a pravděpodobnému obrácení vládce ostrova. Dále zpět do Malé Asie a přes hory do Galácie. Nejprve do Pisidské Antiochie.

V Pisidské Antiochii aplikoval metodu, již používal snad v každém městě: Nejprve zvěstoval Ježíše jako Mesiáše v synagoze, po nepřijetí se pak obrátil k pohanům. Žel jeho pokrevní příbuzní mu při misijních cestách způsobili nejvíce bolesti a natropili nejvíce škod.

V Pisidské Antiochii byli zbiti a vyhnáni, další zastávkou bylo Ikonium odkud se před hrozbou kamenování stáhli do Lystry. V Lystře byli pouliční lůzou nejprve zbožňováni pro Boží zázrak, který Pavel veřejně učinil, pak ovšem zas kamenováni, když se odmítli nechat prohlásit za Dia a Herma.

Roku 48 se navrátili do (Syrské) Antiochie, z níž vyšli. Nyní se vnitrocírkevní pře o čisté evangelium vyhroutil a Pavel byl nucen otevřeně konfrontovat Petra couvnuvšího před nátlakem židokřesťanských zákoníků.

Pavel viděl, že rozepré s křesťanskými farizeji je v naprostém rozporu s pravdou, kterou pochopil už v Damašku a kterou později plně rozvinul ve svých listech: že spoléhání se na vlastní spravedlnost, ať se projevuje jakkoliv, je soupeřem, a ne doplněním milosti. [94]

Mezo tím se k Pavlovi doneslo, že vnitrocírkevní judaistická opozice stačila za jeho nepřítomnosti nakazit svým učením Galatské sbory, v nichž při jeho první cestě vznikly církve. Napsal proto Epištolu Galatským (Pošetilí Galatští...).

Následoval Jeruzalémský koncil a opětovná confirmace evangelia.

Při přípravách na druhou cestu došlo k hádce mezi Pavlem a Barnabášem o Jana Marka. Pavel ho nechtěl vzít, jelikož se dle něj na první cestě neosvědčil. Po hádce se Pavel a Barnabáš rozdělili. Pavel pak napsal Silasovi, vyrazil na cestu sám a setkal se s ním v Derbe.

V Lystře přibral Pavel Timotea a nechal jej obřezat. Po Galatském incidentu „nakažení“ chce Pavel změnu strategie: Raději zůstat na jednom místě déle a celistvěji působit na nově obrácené.

Pavel chtěl jako základnu využít Efez, ale Duch svatý mu v tom zabránil. V Troadě přibral Lukáše a na základě vidění se odebral do Makedonie.

Ve Filipech byl zmrskán a uvězněn, nicméně zanechal za sebou věřící žalářníkovu rodinu a rodinu Lydie. Lukáš pak ve Filipech zůstal zatímco Pavel, Silas a Timoteus odešli do Tesaloniky.

V Tesalonické synagoze uvěřili Aristarchos (viz také níže) a Jáson, kvůli nepokojům však Pavel musel přehnout do Beroje, kde evangelium v synagoze sice došlo přijetí, nicméně tlak židů z Tesaloniky donutil Pavla opět přehnout, tentokrát do Athén.

V Athénách se mimochodem setkal poprvé s Akvilou a Priscillou, potom jsa vyprovokován extrémním modlářstvím, začal opět zvěstovat evangelium.

Dal se tedy do práce na *agoře*. Se svou obvyklou přizpůsobivostí se stal Athéňanům Athéňanem a použil Sokratovu metodu: Zapojoval ty, kdo chodili a postávali okolo do diskuse otázka-odpověď. [139]

Jeho činnost vyvolala v Athéňanech rozporuplné pocity, Pavel byl proto přiměn, aby své učení hájil na Aeropagu.

Začal taktčně a vhodně, s použitím neobvyklého výrazu (překládaného jako „posvátná místa“), jenž měl vyvolat bezprostřední ozvěnu pasáže z Aischylovy *Eumenidy*, kde Athéna vykládá, jak byl ustanoven nejvyšší soud Aeropag. [142]

Jeho projev, jakkoli kvalitní byl, nepřijala Athénská veřejnost s velkou chutí. Obrátil se ovšem jistý Dionysios a Damaris.

Z Athén přešel Pavel do Korintu, města sexuální zvrácenosti.

Pavel byl asi opět bičován „čtyřiceti ranami bez jedné“ v přítomnosti Krispa, představeného synagogy a celého shromáždění. [151]

V Korintu se však obrátili hned dva představení synagogy. Nejprve Krispus, posléze i Sosthenes. Základnu působení měl Pavel v domě Gaia Justa hned vedle synagogy. Pavlovi se také opět zjevil Kristus.

V Korintu složil Pavel slib nazírání s tím, že jej dovrší v Jeruzalémě. Doslechl se ovšem o úkladech strojených nenávislnými židy a bál se tedy plout do Jeruzaléma. Zamířil do Efezu – města černokněžníků -, pak do Jeruzaléma (po souši), pak do Antiochie a zpět do Efezu. V Efezu se dozvěděl o Apollovi, provedl mírnou korekci jeho kurzu (křest v Duchu svatém) a vyučoval v Tyrannově síni po tři roky.

V Efezu se obrátil i Filemon z Kolos, došlo tam k vtipné příhodě synů Skévy, ovšem také k velkým zázrakům uzdravení pouhým dotykem Pavlovy potní roušky.

Tam, kde zasahovalo nestydaté, drzé zlo, „Bůh konal skrze Pavla neobvyklé mocné činy“. [176]

Roku 53 se židé pokusili dostat se Pavlovi na kobytku jiným způsobem: Falešným obviněním ze zpronevěry. Křesťané ze židů totiž odmítali stále platit dobrovolnou chrámovou daň. Namísto toho přispívali chudé církvi v Jeruzalémě.

Pavel byl tedy obžalován u prokonzula a uvězněn v poměrně pohodlném vězení (jako římský občan). Jeho působením se pravděpodobně obrátila jeho stráž i část paláce, v němž byl uvězněn.

Pavel mohl uznat i v jiných ohledech, že „to, co mě potkalo, je spíše k prospěchu evangelia“. [181]

Z vězení napsal dopis Filipským – jeho nejradostnější ze všech. Po propuštění odešel do Efezu a napsal dopis Korintským, aby zažehnal probíhající krizi. V Efezu byl pravděpodobně vystaven jakémusi mimořádnému „soužení“. Mohlo se jednat o fyzický či duchovní útok.

V Efezu došlo k menšímu povstání při artemisiích, kdy se výrobci model znelíbilo, že křesťanství jim kazí odbyt.

Z Efezu přešel do Troady a do Filip, odkud napsal 2. Korintským.

V zimě let 56–57 se odebral do Korintu, kde našel pokoj. Mohl se proto nerušeně věnovat psaní listu Římanům.

Obsahuje mnohé z jeho nejhlubších, nejobtížnějších, ale mnohdy též nejkrásnějších úvah. Stal se předmětem velkých komentářů od Origena po Bartha, tisícistránkových výkladů a meditací, každé slovo v něm se zkoumalo pod teologickými, filozofickými a textovými drobnostmi, stal se také jednou ze světově nejproslulejších knih rozhodujícího významu. Stal se živnou půdou Augustinovy věrouky a Lutherovi reformace. [213–214]

Z Korintu se Pavel vypravil do Jeruzaléma. Přesnice strávil ve Filipech, pak přes Troadu, Efez a Týr dospěl k cíli.

V Jeruzaléme Pavel složil slib nazírství. Podlehl tím zřejmě „obezřetné politice“ Jeruzalémských bratří, kteří chtěli předvést, že Pavel stále dodržuje Mojžíšův zákon, což již nebyla pravda. Pavel přesto přistoupil na jejich podmínky.

Židé z Malé asie Pavla poznali, způsobili pozdvižení a chtěli Pavla zlynčovat. Pavla ze spárů lůzy zachránil vojenský místodržitel Claudios Lysias, který svolal Sanhedrin a nechal jej Pavla vyslechnout.

Pavel se z Jeruzaléma dostal do Cesareje k prokurátoru Antoniu Félixovi, poměrně bezpáteřnému prospěcháři. Ten záměrně zdržoval Pavlův proces, aby si udržel rozhněvané židy od těla.

Tacitus velmi výstižně shrnuje jeho povahové vlastnosti: „Uplatňoval moc krále s myslí otroka.“ [242]

Po čase Félix vystřídal Porcius Festus, který konečně rozhybal Pavlův proces, k výslechu dokonce pozval krále Agrippu (jelikož sám nerozuměl problematice židovského náboženství a věroučných rozporů) a nakonec vyhověl Pavlově vlastnímu odvolání k císaři. (Pavel by býval mohl být propuštěn, jelikož důkazy proti němu byly chabé.)

Následovala cesta do Říma pod dohledem setníka Julia, jež měl Pavla a jiné vězně do Říma dopravit. Julius evidentně dbal na Pavlův úsudek a dost možná i konvertoval. Na cestě Pavla jako svobodní provázeli Lukáš a Aristarchos.

U ostrova Malta celá loď ztroskotala, cestující se však zachránili.

Po dopnutí do Říma Pavel strávil dva roky v celkem volném domácím vězení. Tam se opět snažil předat evangelium místním Židům a povzbudit místní církev, které již dříve napsal.

Během čekání na soud napsal Efezským a Koloským. Pak byl souzen před císařským soudním dvorem, jemuž pravděpodobně předsedal Nero. Využil té příležitosti ke zvěstování evangelia. Pak (opět **pravděpodobně**) byl roku 62 neshledán vinným a propuštěn.

Během následujících pěti let mohl navštívit Efez, Kolosy, či Španělsko, o němž se ve svých listech zmiňuje jako o plánovaném misijním poli.

Roku 64 Nero nechal zapálit Řím a vinu svedl na křesťany. Začalo rozsáhlé a kruté pronásledování.

Hrůzy roku 64 dodávají jeho slovům, napsaným té době Timoteovi, velký význam a smysl: „Na prvním místě žádám, aby se konaly prosby, modlitby a přímlyvy, díkyvdání za všechny lidi, za vládce a za všechny, kteří mají v rukou moc, abychom mohli žít tichým a klidným životem v opravdové zbožnosti a vážnosti.“ [279]

Naposled byl Pavel uvězněn v létě roku 66 na severozápadě Malé asie či v Makedonii. Byl odsouzen za propagaci zapovězeného kultu. Dle tradice pak byl popraven 29. června roku 67 spolu s Petrem po devítiměsíčním společném vězení.

Dovedli Pavla k třetímu milníku na Ostijské cestě, k malé mýtině v borovém lesíku, snad pohřebišti, později známému jako *Aqua Salviae* neboli Léčivé vody, nyní jako Tři fontány, kde bylo na jeho počest postaveno opatství.

...

Za úsvitu přivedli Pavla k sloupu. Kat stál připraven, ostří meče bylo obnaženo.

...

„Kdo nás odloučí od lásky Kristovy? Snad souzení ... nebo meč?“

„Soudím totiž, že utrpení nynějšího času“ – záblesk meče – „se nedají srovnat s budoucí slávou.“ [287]

<https://selah.diet/knihy/svaty-pavel-apostol-pohanu/>